

УДК [81'373:37.02: 367.627]:376-054.62

ЧИСЛІВНИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСУ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ В ІНШОМОВНІЙ АУДИТОРІЇ

Оксана Гридчук

*Національний лісотехнічний університет України
кафедра філософії, соціології та культурології
вул. Ген. Чупринки, 105, кімн. 308, 790057, Львів, Україна
тел.: 032 258 42 12
ел. адреса: oxana.hrydzhuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2199-1977>*

Проаналізовано специфіку вживання числівників на позначення часу, підпорядкованих їм граматичних значень роду, числа, відмінка крізь призму лінгводидактичних проблем навчання української мови як іноземної. Запропоновано систему вправ і тренувальних завдань для формування навичок нормативного позначення часу. Акцентовано на варіантах мовних кліше для вираження певної години або часового проміжку, які створюють для іноземців додаткові труднощі у вивченні способів називання часу українською мовою.

Ключові слова: час, година, хвилина, порядкові числівники, граматичне значення, граматична форма, українська мова як іноземна.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтеграція України в міжнародний науково-освітній та культурно-інформаційний простір, збільшення кількості програм обміну між українськими та закордонними університетами посилили зацікавленість до вивчення української мови як іноземної [7]. З кожним роком в Україну приїжджає все більша кількість іноземців, метою яких є здобути освіту, змінити місце проживання, налагодити особисте життя тощо. У такому контексті якісна мовна підготовка іноземних студентів стає основою для їхнього успішного навчання, опанування професії (здобуття вищої освіти), адаптації в іноземному соціально-культурному середовищі загалом.

У методиці викладання української мови як іноземної вивчення лексики є основою для формування мовно-комунікативної компетентності. Її змістові складники (лінгвістичний і мовленнєвий) “забезпечують обсяг знань про систему мови, оптимальний для формування мовленнєвих умінь і навичок іноземних студентів, ... розвиток умінь в основних видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі)” [9 : 16].

Лексичний мінімум охоплює переважно загальноповсякденні слова, які зазвичай необхідні іноземцям для використання в повсякденних ситуаціях спілкування. До активного словника належать і числівники.

У системі навчання іноземних студентів української мови числівник посідає особливе місце, без належного рівня вивчення його неможливе формування стійких навичок нормативного вживання мовних сполук на окреслення часу й позначення кількості та міри. “Числівники української мови як окремих клас слів відзначаються специфікою морфологічних категорій, системи словозміни, сполучуваності та синтаксичних функцій. Усе це неодмінно треба інтерпретувати з увагою на потреби та можливості слухача, використовуючи його позитивний досвід і акцентуючи увагу на відмінностях” [1 : 159].

Поряд із труднощами в засвоєнні системи граматичних форм, словозміни кількісних і порядкових числівників окремої уваги і створення ефективних вправ потребують способи вираження часу, які в українській мові доволі різноманітні.

Саме належне вивчення числівника є основою розвитку мовно-мовленнєвих навичок іноземних студентів щодо використання нормативних сполук на позначення часу.

Складність опрацювання поняття *час* в іншомовній аудиторії полягає насамперед у розмаїтті способів його позначення. Спілкуючись у побутових ситуаціях, іноземець має труднощі зі сприйняттям різних варіантів називання тої самої години чи певного часового проміжку. З огляду на це, надважливим є методично правильно подати іноземним студентам теоретичний матеріал, раціонально обмежити його обсяг і з допомогою розробленої системи вправ поступово сформуванати в них навички розуміння і коректного називання часу українською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми методики викладання української мови як іноземної потребують удосконалення та постійного пошуку й відбору найбільш ефективних методів, прийомів і засобів навчання в іншомовній аудиторії. Над такими питаннями працюють українські вчені О. Антонів, О. Новіцька, Д. Мазурик, З. Мацюк, О. Павленко, Н. Станкевич, Л. Субота, О. Тростинська, Г. Швець, Н. Ушакова та ін.

На думку Л. Суботи, **“використання комунікативного методу є одним із найефективніших напрямів удосконалення системи підготовки професійної підготовки майбутніх фахівців”** [8 : 262]. Із цим міркуванням важко не погодитися, оскільки саме через спілкування і в процесі його вдається найбільшою мірою розвинути мовленнєві навички іноземців і поєднати на кожному занятті усі види навчальної діяльності: аудіювання, читання, говоріння і письмо.

Крім цього, важливими проблемами, які вирішує викладач, є визначення обсягу навчального граматичного матеріалу, критеріїв його відбору та послідовності введення, а також визначення шляхів і способів найбільш ефективного подання [2 : 135]. Методично правильно відібраний навчальний граматичний матеріал і належно розроблена система вправ, що враховує різні види мовленнєвої діяльності, максимально активізують навчальну діяльність студента. **“Система вправ для вивчення української мови як іноземної завжди повинна мати на меті практичне оволодіння, що спрямоване на освоєння тих операцій з мовним матеріалом, які необхідні для розуміння і самовираження... Головна складність оволодіння граматичними уміньми та навичками полягає не в запам’ятовуванні окремих фактів мови, а в оволодінні дій із ними. Тому головне призначення граматичних вправ полягає в тому, щоб забезпечити оволодіння граматичним матеріалом як у рецептивному, так і в репродуктивному плані”** [4 : 80].

У науковій літературі достатньо опрацьованими є теоретичні питання, що стосуються числівника і його викладання іноземцям. Зокрема З. Мацюк [1], описуючи специфіку семантики, морфологічних ознак та синтаксичних функцій числівників української мови різних лексико-семантичних розрядів крізь призму прикладних завдань навчання іноземних студентів, запропонувала систему вправ для вироблення в іноземних студентів практичних умінь та навичок використання числівників у мовленні загалом. Китайські дослідниці Лао Хуася, Лю Юйхуей, порівнюючи використання числівників в українській і китайській мовах, зазначили, що **“схожість у вживанні числівників між двома мовами відображено у вираженні часу”** [10 : 274].

Виокремлення раніше не з’ясованих частин загальної проблеми, якій присвячено статтю. Попри численні праці щодо специфіки навчання української мови іноземних студентів недостатньо висвітленими як у теоретичному, так і в прак-

тичному плані залишаються питання, пов'язані з навчанням іноземців способів називання часу українською мовою, що й зумовило актуальність запропонованої розвідки.

Мета статті – проаналізувати специфіку називання часу, використання кількісних і порядкових числівників, підпорядкованих їм граматичних значень роду, числа, відмінка крізь призму лінгводидактичних проблем навчання іноземців української мови, а також запропонувати систему вправ і тренувальних завдань, які допоможуть подолати труднощі в процесі вивченні способів позначення часу українською мовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до стандартизованих вимог щодо рівнів володіння українською мовою [7] на початковому етапі вивчення української мови (A1 і A2) іноземний студент повинен уміти ставити елементарні запитання і відповідати на них, використовувати граматично правильні синтаксичні і граматичні конструкції для вираження власних намірів (щодо числівників це позначення кількості в поєднанні із кількісними числівниками, уживання родових форм порядкових числівників та відмінювання родових форм кількісного числівника *один*), засвоїти найпростіші словосполучення на окреслення часу. Іншими словами, йдеться про формування граматичних навичок оперувати в побутовому та науковому спілкуванні кількісними і порядковими числівниками, правильно сприймати й відтворювати граматичні конструкції на позначення часу. Такі навички формуються поступово, поетапно (**від ознайомлення та запам'ятовування до тренування й використання**) і характеризуються “такими ознаками, як автоматизованість, гнучкість та стійкість” [3 : 73].

Аналізуючи доступні для роботи з іноземцями граматики української мови, З. Мацюк робить висновок про те, “що їхні автори в основному концентрують увагу на значенні числівників (кількісні і порядкові), умінні їх відмінювати, поєднувати з іменниками, передавати цифрове позначення кількості словами” [1 : 168–169]. Уважаємо, що не менш важливим є належне опрацювання іноземними студентами словосполук, призначених для називання часу.

“Створення раціональної системи вправ є ключем до вирішення проблеми навчання іншомовного мовлення. Важливість системи вправ полягає в тому, що вона забезпечує як організацію процесу засвоєння, так і організацію процесу навчання” [3 : 64]. Це повною мірою стосується і розроблення системи інтегрованих завдань з української мови задля формування в іноземних студентів навичок розпізнавати й відтворювати інформацію щодо часу. Виробити такі навички допоможуть саме рецептивні, репродуктивні та продуктивні вправи і завдання.

На питання *Котра година?* студент має дати відповідь, використовуючи порядковий числівник. Як слушно зауважує З. Мацюк, “морфологічні ознаки порядкових числівників не викликають труднощів, оскільки вони нагадують прикметникові” [1 : 168]. Порядкові числівники “наближені до кількісних числівників, пов'язані з ним відношенням словотвірної похідності, але кількість у них передається через місце розташування в ряді однорідних предметів” [1 : 165]. Крім цього, порядкові числівники називають ознаку, яка змінюється залежно від порядку розташування предметів [1 : 165]. Морфологічні ознаки порядкових числівників (рід, число, відмінок) залежні від іменника. Саме тому як вступну пропонуємо вправу на утворення порядкових числівників (як навчальний матеріал використовуємо ті числівники, які згодом будуть необхідні для позначення часу).

Вправа 1. Від поданих кількісних числівників утворіть порядкові й уведіть їх у словосполучення.

Зразок: *1 (один) – перший день, перша книжка, перше слово.*

2 (.....) – ... комп'ютер, ... дитина, ... око	13 (.....) – ... стіл, ... квітка, ... яблуко
3 (.....) – ... телефон, ... сестра, ... таксі	14 (.....) – ... стілець, ... ложка, ... дерево
4 (.....) – ..., брат, ... пляшка, ... колесо	15 (.....) – ... банан, ... парта, ... крісло
5 (.....) – ... олівець, ... сорочка, ... яйце	16 (.....) – ... ніж, ... куртка, ... дзеркало
6 (.....) – ... журнал, ... голка, ... речення	17 (.....) – ... диван, ... щітка, ... слово
7 (.....) – ... лимон, ... ручка, ... морозиво	18 (.....) – ... телевізор, ... груша, ... ліжка
8 (.....) – ... трамвай, ... газета, ... кафе	19 (.....) – ... будинок, ... лінійка, ... мило
9 (.....) – ... автобус, ... тарілка, ... вікно	20 (.....) – ... фільм, ... кепка, ... горнятко
10 (.....) – ... тролейбус, ... ручка, ... поле	21 (.....) – ... зуб, ... цукерка, ... питання
11 (.....) – ... палець, ... виделка, ... місто	22 (.....) – ... гребінець, ... шапка, ... фото
12 (.....) – ... апельсин, ... шафа, ... число	23 (.....) – ... зошит, ..., машина, ... місце
	24 (.....) – ... магазин, ... вулиця, ... озеро

Таким чином ми перевіряємо сформованість рецептивної граматичної навички. Якщо така “навичка сформована, сприймання супроводжується розпізнаванням граматичних форм та співвіднесенням їх з певним значенням” [3 : 73]. Таку вправу студент може виконувати як усно, так і письмово.

Оскільки “першою операцією у формуванні репродуктивної граматичної навички є сприймання звукового або графічного образу граматичної сполуки” [3 : 73], то опрацювання навчального матеріалу доцільно розпочати з рецептивно-репродуктивних вправ, наприклад:

Вправа 2. Прочитайте вголос сполуки на позначення часу і запам'ятайте їх.

1:00 – перша година	7:00 – сьома година
2:00 – друга година	8:00 – восьма година
3:00 – третя година	9:00 – дев'ята година
4:00 – четверта година	10:00 – десята година
5:00 – п'ята година	11:00 – одинадцята година
6:00 – шоста година	12:00 – дванадцята година

Увагу іноземних студентів треба привернути до паралельного використання в українській мові сполук на зразок *сьома година* і *дев'ятнадцята година*, коли мова йде про другу частину доби. Для цього доцільно запропонувати виконати таку вправу:

Вправа 3. Уважно прочитайте вголос словосполучення на позначення часу. Вивчіть їх напам'ять.

13:00	–	<i>перша година</i>	або	<i>тринадцята година</i>
14:00	–	<i>друга година</i>	або	<i>чотирнадцята година</i>
15:00	–	<i>третя година</i>	або	<i>п'ятнадцята година</i>
16:00	–	<i>четверта година</i>	або	<i>шістнадцята година</i>
17:00	–	<i>п'ята година</i>	або	<i>сімнадцята година</i>
18:00	–	<i>шоста година</i>	або	<i>вісімнадцята година</i>
19:00	–	<i>сьома година</i>	або	<i>дев'ятнадцята година</i>
20:00	–	<i>восьма година</i>	або	<i>двадцята година</i>
21:00	–	<i>дев'ята година</i>	або	<i>двадцять перша година</i>
22:00	–	<i>десята година</i>	або	<i>двадцять друга година</i>
23:00	–	<i>одинадцята година</i>	або	<i>двадцять третя година</i>
24:00	–	<i>дванадцята година</i>	або	<i>двадцять четверта година</i>

Опановуючи рівні В1 і В2 володіння українською мовою, іноземний студент повинен навчитися відмінювати числівники на позначення часу: *о дванадцятій годині, пів на першу, двадцять хвилин по шостій вечора* [7].

Вивчення певної конструкції через багаторазове й варіативне її повторення створює базу для доброго запам'ятовування і подальшого використання. Тому у наступних вправах застосуємо саме такий спосіб опрацювання навчального матеріалу.

Вправа 4. Прочитайте вголос назви годин з граматичною сполукою пів на.... Вивчіть їх напам'ять.

0:30 / 12:30 – <i>пів на першу</i>	6:30 / 18:30 – <i>пів на сьому</i>
1:30 / 13:30 – <i>пів на другу</i>	7:30 / 19:30 – <i>пів на восьму</i>
2:30 / 14:30 – <i>пів на третю</i>	8:30 / 20:30 – <i>пів на дев'яту</i>
3:30 / 15:30 – <i>пів на четверту</i>	9:30 / 21:30 – <i>пів на десяту</i>
4:30 / 16:30 – <i>пів на п'яту</i>	10:30 / 22:30 – <i>пів на одинадцятую</i>
5:30 / 17:30 – <i>пів на шосту</i>	11:30 / 23:30 – <i>пів на дванадцятую</i>

Не менш цікавими і водночас достатньо складними для іноземного слухача можуть стати конструкції *за чверть* і *чверть на*, у яких основне змістове навантаження лягає на прийменники *за* і *на*.

Вправа 5. Прочитайте вголос назви годин з граматичними сполуками *за п'ятнадцять хвилин ... / за чверть* Вивчіть їх напам'ять.

0:45 / 12:45 – за п'ятнадцять хвилин перша	або	за чверть перша
1:45 / 13:45 – за п'ятнадцять хвилин друга	або	за чверть друга
2:45 / 14:45 – за п'ятнадцять хвилин третя	або	за чверть третя
3:45 / 15:45 – за п'ятнадцять хвилин четверта	або	за чверть четверта
4:45 / 16:45 – за п'ятнадцять хвилин п'ята	або	за чверть п'ята
5:45 / 17:45 – за п'ятнадцять хвилин шоста	або	за чверть шоста
6:45 / 18:45 – за п'ятнадцять хвилин сьома	або	за чверть сьома
7:45 / 19:45 – за п'ятнадцять хвилин восьма	або	за чверть восьма
8:45 / 20:45 – за п'ятнадцять хвилин дев'ята	або	за чверть дев'ята
9:45 / 21:45 – за п'ятнадцять хвилин десята	або	за чверть десята
10:45 / 22:45 – за п'ятнадцять хвилин одинадцята	або	за чверть одинадцята
11:45 / 23:45 – за п'ятнадцять хвилин дванадцята	або	за чверть дванадцята

Аналогічно опрацюємо граматичні конструкції *п'ятнадцять хвилин по / чверть на*. Іншомовного слухача необхідно застерегти від можливих помилок щодо вживання певної відмінкової форми порядкового числівника в конструкції з компонентами *п'ятнадцять хвилин по* і *чверть на*.

Вправа 6. Прочитайте вголос назви годин з граматичними сполуками *п'ятнадцять хвилин по... / чверть на.....* Вивчіть їх напам'ять.

1:15 / 13:15 – п'ятнадцять хвилин по першій	або	чверть на другу
2:15 / 14:15 – п'ятнадцять хвилин по другій	або	чверть на третю
3:15 / 15:15 – п'ятнадцять хвилин по третій	або	чверть на четверту
4:15 / 16:15 – п'ятнадцять хвилин по четвертій	або	чверть на п'яту
5:15 / 17:15 – п'ятнадцять хвилин по п'ятій	або	чверть на шосту
6:15 / 18:15 – п'ятнадцять хвилин по шостій	або	чверть на сьому
7:15 / 19:15 – п'ятнадцять хвилин по сьомій	або	чверть на восьму
8:15 / 20:15 – п'ятнадцять хвилин по восьмій	або	чверть на дев'яту
9:15 / 21:15 – п'ятнадцять хвилин по дев'ятій	або	чверть на десятю
10:15 / 22:15 – п'ятнадцять хвилин по десятій	або	чверть на одинадцятю
11:15 / 23:15 – п'ятнадцять хвилин по одинадцятій	або	чверть на дванадцятю

Таким чином, засвоюючи типові словосполучення на позначення часу, іноземний студент паралельно удосконалює навички коректного використання відмінкових форм числівників.

Зрозуміти рівень опанування студентом сполук на позначення часу викладачеві допоможе вправа на встановлення відповідності, наприклад:

Вправа 7. Дайте відповіді на запитання: “Котра це година?”, поєднавши лініями відповідні варіанти.

7:45	сьома година
14:30	за чверть восьма
6:45	за п'ятнадцять хвилин одинадцята
13:00	п'ята година
21:15	за п'ятнадцять хвилин сьома
10:45	п'ятнадцять хвилин по десятій
5:00	п'ятнадцять хвилин по другій
22:15	чверть на десяту
16:00	пів на дев'яту
2:15	тринадцята година
8:30	пів на третю
7:00	шістнадцята година

У методиці викладання української мови як іноземної достатньо продуктивними є також ситуативні вправи, оскільки вони забезпечують додаткові можливості для поглибленого опрацювання і числівників загалом, і способів позначення часу українською мовою. Як слушно зауважує З. Мацюк, “залучення кількісних і порядкових числівників до побудови речень сприяє природному засвоєнню граматичного матеріалу, увиразнює його змістове наповнення та особливості функціонування” [1 : 167]. Перевагу ситуативних вправ С. Романюк убачає в тому, що вони “не вимагають додаткового часу для реалізації комунікативно-мовленнєвих завдань; такі вправи можна використовувати на всіх заняттях, незалежно від теми та розділу вивчаного матеріалу; сама ситуація мовлення сприяє усвідомленню основних граматичних понять” [6 : 102]. “Вправи типу запитання-відповідь передбачають побудову та ведення діалогу на занятті, а отже, за умови правильної організації роботи під час їх застосування, виникає мовленнєва діяльність” [5 : 141].

До ситуативних належать комунікативні завдання, під час виконання яких студент відповідає на такі питання:

- *Котра зараз година?*
- *О котрій годині Ви сьогодні прокинулись?*
- *Скільки часу залишилося до кінця заняття?*
- *Коли ми сьогодні зустрінемося?*
- *О котрій годині Ви будете обідати?* та ін.

Засвоєння граматичних сполук на позначення часу в процесі багаторазового повторення формує міцну основу для подальшого запам'ятовування, сприяє коректній побудові власного висловлювання й задоволенню комунікативних потреб іноземних студентів у навчальному й повсякденному побутовому спілкуванні, адже “продуктивні вміння – говоріння та письмо – складаються на ґрунті репродуктивних навичок” [3 : 62].

Наступні вправи спрямовані саме на розвиток репродуктивної граматичної навички, яка “передбачає вибір форми відповідно до комунікативного наміру” [3 : 73].

Вправа 8. Прочитайте вголос подані нижче порядкові числівники. Назвіть час, який показує годинник. Використайте для цього вираз година й один

із порядкових числівників.

Перша, одинадцята, третя, десята, п'ята, восьма, друга, дев'ята, четверта, шоста, шоста, дванадцята.

Пропонуючи студентам різні варіанти називання часу, викладач української мови як іноземної повинен проілюструвати їх конкретними прикладами, узагальнити і закріпити навички вживання виконанням спеціальних вправ, наприклад:

Вправа 9. Прочитайте вголос подані нижче порядкові числівники. Назвіть час, який показує годинник. Використайте для цього вирази: *пів на* або *.....тридцять*. Як підказку оберіть один із порядкових числівників.

Перша, третя, п'ята, шоста, дев'ята, одинадцята, друга, четверта, шоста, восьма, десята, дванадцята, тринадцята, чотирнадцята, п'ятнадцята, шістнадцята, сімнадцята, вісімнадцята, дев'ятнадцята, двадцята, двадцять перша, двадцять друга, двадцять третя.

Першу, четверту, третю, одинадцату, п'яту, десяту, другу, шосту, дев'яту, шому, дванадцату, восьму.

Дві наступні вправи студенти повинні спробувати виконати без ключів-підказок.

Вправа 10. Назвіть час, який показує годинник. Використайте для цього два вирази:

за п'ятнадцять хвилин..... або за чверть

Вправа 11. Назвіть час, який показує годинник. Використайте для цього два вирази:

за п'ять хвилин..... або п'ятдесят п'ять.

В українській мові той самий час можна назвати по-різному. Оскільки під час читання студент “насамперед сприймає форму граматичної сполуки (звукову або графічну) і має співвіднести її з відповідним значенням” [3 : 86], то узагальнені в таблиці варіанти сприятимуть кращому засвоєнню паралельних способів позначення того самого часу, наприклад:

Вправа 12. Уважно прочитайте вголос подані нижче сполуки, що по-різному називають той самий час. Вивчіть їх напам'ять.

1:05	13:05
<i>перша година п'ять хвилин перша п'ять п'ять хвилин по першій п'ять по першій п'ять хвилин на другу</i>	<i>тринадцята година п'ять хвилин перша година п'ять хвилин перша п'ять п'ять хвилин по першій п'ять по першій п'ять хвилин на другу</i>
2:10	14:10
<i>друга година десять хвилин друга десять десять хвилин по другій десять по другій десять хвилин на третю</i>	<i>чотирнадцята година десять хвилин чотирнадцята десять друга година десять хвилин друга десять десять хвилин по другій десять по другій десять хвилин на третю</i>
3:15	15:15
<i>третья година п'ятнадцять хвилин третья п'ятнадцять п'ятнадцять хвилин по третій четверть на четверту</i>	<i>п'ятнадцята година п'ятнадцять хвилин п'ятнадцята п'ятнадцять третья година п'ятнадцять хвилин третья п'ятнадцять п'ятнадцять хвилин по третій четверть на четверту</i>
4:20	16:20

четверта година двадцять хвилин четверта двадцять двадцять хвилин по четвертій двадцять по четвертій	шістнадцята година двадцять хвилин шістнадцята двадцять
	четверта година двадцять хвилин четверта двадцять двадцять хвилин по четвертій двадцять по четвертій
5:25	17:25
п'ята година двадцять п'ять хвилин п'ята двадцять п'ять двадцять п'ять хвилин по п'ятій двадцять п'ять по п'ятій	сімнадцята година двадцять п'ять хвилин сімнадцята двадцять п'ять
	п'ята година двадцять п'ять хвилин п'ята двадцять п'ять двадцять п'ять хвилин по п'ятій двадцять п'ять по п'ятій
6:30	18:30
шоста година тридцять хвилин шоста тридцять пів на сьому	вісімнадцята година тридцять хвилин вісімнадцята тридцять
	шоста година тридцять хвилин шоста тридцять пів на сьому
7:35	19:35
сьома година тридцять п'ять хвилин сьома тридцять п'ять за двадцять п'ять хвилин восьма за двадцять п'ять восьма	дев'ятнадцята година тридцять п'ять хвилин дев'ятнадцята тридцять п'ять
	сьома година тридцять п'ять хвилин сьома тридцять п'ять за двадцять п'ять хвилин восьма за двадцять п'ять восьма
8:40	20:40
восьма година сорок хвилин восьма сорок за двадцять дев'ять	двадцять година сорок хвилин двадцять сорок
	восьма година сорок хвилин восьма сорок за двадцять дев'ять
9:45	21:45
дев'ять година сорок п'ять хвилин дев'ять сорок п'ять за п'ятнадцять хвилин десята за п'ятнадцять десята за чверть десята	двадцять перша година сорок п'ять хвилин двадцять перша сорок п'ять
	дев'ять година сорок п'ять хвилин дев'ять сорок п'ять за п'ятнадцять хвилин десята за п'ятнадцять десята за чверть десята
10:50	22:50

десята година п'ятдесят хвилин десята п'ятдесят за десять хвилин одинадцята за десять одинадцята	двадцять друга година п'ятдесят хвилин двадцять друга п'ятдесят
	десята година п'ятдесят хвилин десята п'ятдесят за десять хвилин одинадцята за десять одинадцята
11:55	23:55
одинадцята година п'ятдесят п'ять хвилин одинадцята п'ятдесят п'ять за п'ять дванадцята	двадцять третя година п'ятдесят п'ять хвилин двадцять третя п'ятдесят п'ять
	одинадцята година п'ятдесят п'ять хвилин одинадцята п'ятдесят п'ять за п'ять дванадцята

На основі таблиці доречно виконувати практичні завдання, які передбачають, що студент за поданими зразками називатиме різні варіанти на позначення певного часу, наприклад:

Вправа 13. Назвіть час, позначений цифрами.

15:25 13:05 2:30 11:05 23:20 10:10 9:15 3:45 7:15 5:20 1:10
 8:25 20:45 17:20 14:30 16:50 6:20 4:55 18:50 22:55 19:40 21:40

Для закріплення навчального матеріалу пропонуємо студентам виконати таку вправу:

Вправа 14. Назвіть час, позначений цифрами.

13:07 11:22 9:17 23:23 17:26 6:21 10:18 1:11 18:56 7:12 19:44
 4:53 21:47 8:28 2:34 15:29 20:49 3:41 5:27 14:33 16:52 22:51

Корисними для іноземного студента будуть і вправи на формування навичок письма, наприклад:

Вправа 15. Назвіть і напишіть, котра година.

23:55

11:10

8:22

15:40

21:45

10:04

4:12

9:37

17:35

20:08

Вправа 16. Запишіть речення в зошит, вставляючи замість крапок порядковий числівник у потрібному відмінку.

Сьогодні я прокинувся о(сьома, сьомої, сьомій) годині. На (восьма, восьмої, восьму) годину ранку я вже маю бути в університеті. О (восьма тридцять, восьмій тридцять, восьму тридцять) розпочинаються заняття. З (десятою, десятої, десята) до (дванадцята, дванадцятою, дванадцятої) години триватиме лекція з математики. На (дванадцята п'ятнадцять, дванадцяті п'ятнадцять, дванадцять п'ятнадцять) призначене заняття з української мови. Воно триматиме до (тринадцятою, тринадцятої, тринадцята) години (сорок п'ятої, сорок п'ять, сорока п'яти) хвилин.

Вправа 17. Перепишіть речення в зошит, записуючи числа словами в потрібному відмінку.

На сьогодні мій розпорядок дня є таким: о 6 годині ранку я прокидаюся, о 6:15 встаю. З 6:20 до 7:00 я роблю різні вправи, потім вмиваюся. О 7:30 я снідаю, а о 8 годині йду до університету. З 8:30 до 13:45 триватимуть заняття. О 14:00 я буду обідати. На 14:40 призначено консультацію з української мови, яка триватиме до 16:15. О 18:10 я зустрінуся з товаришем і ми підемо в кіно. Фільм закінчиться о 21:00. Після цього я повернуся додому, з 21:20 до 22:00 я вечерятиму, а о 22:30 ляжу спати.

Засвоєння різних способів називання того самого часу забезпечить їх правильне вживання і допоможе іноземному студенту вільно послуговуватися такими конструкціями як у побутовому, так і в навчальному спілкуванні.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Використання ефективного комплексу вправ і тренувальних завдань вважаємо важливим складником успішного навчання іноземних студентів способів позначення часу. Працюючи з іноземцями в закладі вищої освіти, викладач української мови повинен намагатися формувати навчальний матеріал таким чином, щоб складні для засвоєння питання були подані максимально просто й доступно. Беззаперечним є те, що добір, послідовність подання й рівень ускладнення практичних завдань залежить від того, з яким контингентом студентів (базовий рівень знань, особистий досвід навчальної діяльності, вміння і навички до самоосвіти тощо) ми працюємо, а також те, що відповідальним за результат навчання є і студент, і викладач. Саме тому подальшу нашу роботу буде спрямовано на удосконалення комплексу вправ і тренувальних завдань для формування навичок правильного позначення часу українською мовою в контексті пошуку найбільш дієвих засобів активізації мисленнєво-мовленнєвої діяльності іноземних студентів та апробацію їх у Центрі дистанційного навчання та післядипломної освіти Національного лісотехнічного університету України.

Список використаної літератури

1. Мацюк З. Лінгводидактичні особливості вивчення числівників у курсі української мови як іноземної / З. Мацюк // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів, 2019. – Вип. 14. – С. 159–172.
2. Мацюк З. Методичне осмислення граматичного матеріалу української мови як іноземної / З. Мацюк // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів, 2011. – Вип. 6. – С. 135–140.
3. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник /

Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – Київ : Ленвіт, 2002. – 328 с.

4. *Новіцька О. І.* Комплекс вправ для вивчення давального відмінка на практичних заняттях з української мови як іноземної / О. І. Новіцька // Медична освіта. – 2019. – № 3. – С. 79–84.

5. *Павленко О. М.* Система вправ у процесі навчання української мови іноземних студентів у закладах вищої освіти / О. М. Павленко // Міжнародний філологічний часопис. – 2020. – Т. 11. – № 4. – С. 140–144.

6. *Романюк С.* Сучасні підходи до навчання української мови в західній діаспорі / С. Романюк // Українська мова як іноземна у фокусі інновацій : від досвіду до впровадження : збірник матеріалів циклу Міжнародних науково-практичних семінарів, Львів, 2019. – Львів, 2019. – С. 98–102. – Режим доступу : <http://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2019/12/Збірник-тез.pdf>

7. Стандартизовані вимоги : рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань : посібник / Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Г. Бойко. – Київ : Фірма “ІНКОС”, 2020. – 186 с.

8. *Субота Л. А.* Система формування комунікативної компетентності іноземних студентів фармацевтичних спеціальностей у процесі навчання української і російської мови : дис. ... док. пед. наук : 13.00.02 / Лариса Андріївна Субота. – Херсон, 2019. – 496 с. – Режим доступу : <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/diss%20%D0%A1%D1%83%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0.pdf?id=b1e29db3-2acd-4518-888b-1989b9062c1f>

9. *Ушакова Н.* Вивчення української мови студентами-іноземцями: концептуальні засади / Н. Ушакова, О. Тростинська // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 9. – С. 12–21.

10. *Хуася Л.* Числівники української мови у порівнянні з китайською : специфіка значення, творення і вживання / Л. Хуася, Л. Юйхуей // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів, 2008. – Вип. 3. – С. 273–276.

References

1. *Matsiuk Z.* Lihvodydaktychni osoblyvosti vyvchennia chyslivnykiv u kursi ukrainskoi movy yak inozemnoi / Z. Matsiuk // Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi. – 2019. – Vyp. 14. – S. 159–172.

2. *Matsiuk Z.* Metodychne osmyslennia hramatychnoho materialu ukrainskoi movy yak inozemnoi / Z. Matsiuk // Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi. – 2011. – Vyp. 6. – S. 135–140.

3. *Metodyka vykladannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh : pidruchnyk / kol. avtoriv pid kerivn. S. Yu. Nikolaievoi. – K. : Lenvit, 2002. – 328 s.*

4. *Novitska O. I.* Kompleks vprav dlia vyvchennia davalnoho vidminka na praktychnykh zaniattiakh z ukrainskoi movy yak inozemnoi / O. I. Novitska // Medychna osvita. – 2019. – № 3. – S. 79–84.

5. *Pavlenko O. M.* Systema vprav u protsesi navchannia ukrainskoi movy inozemnykh studentiv u zakladakh vyshchoi osvity / O. M. Pavlenko // Mizhnarodnyi filolohichniy chasopys. – 2020. – T. 11. – № 4. – S. 140–144.

6. *Romaniuk S.* Suchasni pidkhody do navchannia ukrainskoi movy v zakhidnii diaspori / S. Romaniuk // Ukrainska mova yak inozemna u fokusi innovatsii: vid dosvidu do vprovadzhennia : zbirnyk materialiv tsyклу Mizhnarodnykh nauково-praktychnykh seminariv, Lviv, 2019. – Lviv, 2019. – S. 98–102. – Rezhym dostupu : <http://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2019/12/Zbirnyk-tez.pdf>

7. Standartyzovani vymohy : rivni volodinnia ukrainskoiu movoiu yak inozemnoi A1–S2.

Zrazky sertyfikatsiinykh zavdan : posibnyk / D. Mazuryk, O. Antoniv, O. Synchak, H. Boiko. – Kyiv : Firma “INKOS”, 2020. – 186 s.

8. *Subota L. A.* Systema formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti inozemnykh studentiv farmatsevtichnykh spetsialnostei u protsesi navchannia ukraïnskoi i rosiïskoi movy : dys. ... dok. ped. nauk : 13.00.02 / Larysa Andriivna Subota. – Kherson, 2019. – 496 s. – Rezhym dostupu : <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/diss%20%D0%A1%D1%83%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0.pdf?id=b1e29db3-2acd-4518-888b-1989b9062c1f>

9. *Ushakova N.* Vyvchennia ukraïnskoi movy studentamy-inozemtsiamy: kontseptualni zasady / N. Ushakova, O. Trostynska // Teoriia i praktyka vykladannia ukraïnskoi movy yak inozemnoi. – 2014. – Vyp. 9. – S. 12–21.

10. *Khuasia L.* Chyshivnyky ukraïnskoi movy u porivnianni z kytaiskoiu: spetsyfika znachennia, tvorennia i vzhvannia / L. Khuasia, L. Yuikhuei // Teoriia i praktyka vykladannia ukraïnskoi movy yak inozemnoi. – 2008. – Vyp. 3. – S. 273–276.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2021

доопрацьована 27.03.2021

прийнята до друку 05.04.2021

NUMERALS TO EXPRESS TIME AS AN OBJECT OF STUDY IN A FOREIGN LANGUAGE AUDIENCE

Oksana Hrydzhuk

*Ukrainian National Forestry University
the Department of Philosophy, Sociology and Culturology
Henerala Chuprynyk Str. 105, room 308, 7905, Lviv, Ukraine
phone: 032 258 42 12
e-mail: oxana.hrydzhuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2199-1977>*

The time and ways of its expressing in the Ukrainian language are quite difficult for overseas students, taking into account the parallel use of several syntactic constructions and a significant number of colloquial options.

The article analyzes the specific features of using numerals to express time and subordinate grammatical meanings of gender, number, case within the context of linguodidactic problems of teaching foreigners the Ukrainian language. The exercise is seen as a repetitive performance of actions to acquire knowledge and develop strong language and speech skills and abilities.

A system of exercises and training tasks are proposed for developing skills of normatively expressing the time. The key point in the preparation of exercises is to determine the volume of educational grammar material, the criteria for its selection and the sequence of its delivery, as well as the ways and means of its most effective presentation. The developed exercises are based on the principles of communicative orientation, interdependence, consistency, comprehensibility, repetition of language material and speech actions in the learning process, a gradual increase in the complexity of the educational material. In particular, these are exercises and tasks for expressing the time, using parallel structures, establishing a compliance between numerical and verbal ways of expressing time, exercises of the question-answer type, etc. The exercises are designed in such a way that to combine, as much as possible, in each lesson all types of educational activities of an overseas student: listening, reading, speaking, and writing. Emphasis is placed on numerous variants of colloquial clichés to express a certain hour or time interval, which creates additional difficulties in learning the way of telling time in Ukrainian in a foreign language audience. The practical use of the proposed exercises will help teachers of the Ukrainian language to improve the effectiveness of training and to reach the desired competence level of students, to contribute to an increase in the effectiveness of organizing educational and cognitive activities of overseas students.

Subsequent research materials will be aimed at improving and testing the developed set of exercises and training tasks to shape the skills of correct time expressing in the Ukrainian language at the Center for Distance Learning and Postgraduate Education of the Ukrainian National Forestry University.

Key words: time, hour, minute, ordinal numbers, grammatical meaning, grammatical form, Ukrainian as a foreign language.